

COLLECTION

Innovation, integration and modern
problems in the scientific activities of young
researchers and students: theory and
practice

www.d-pressa.com

31
MARCH

Jizzakh, Uzbekistan

MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE AND INNOVATION OF
THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

JIZZAKH BRANCH OF THE NATIONAL UNIVERSITY OF UZBEKISTAN
NAMED AFTER MIRZO ULUGBEK

SCIENTIFIC JOURNAL OF SCIENCE TECHNOLOGY & DIGITAL FINANCE
JOURNAL OF INTERNATIONAL SCIENCE NETWORKS

Innovation, integration and modern problems in the scientific activities of young
researchers and students: theory and practice collection of materials of the
international scientific and practical conference on the topic

(March 31, 2026)

Jizzakh-2026

Innovation, integration and modern problems in the scientific activities of young researchers and students: theory and practice – Jizzakh: Department of economics and tourism of Jizzakh branch of the national university of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, March 31, 2026, 990 pp.

Editors in charge: Ass.prof. Soy M.P.

In the collection of materials of the conference, the role and role of Science, Education and production in the era of globalization, the pressing problems of the issues of interaction of these processes, feedback on their solutions were presented by mature specialists of the field.

In addition, research on the scientific and practical topic, carried out in the economics, Exact Sciences, Natural Sciences and socio-humanities during the globalization period, information is presented in the scientific and practical fields, which includes the latest innovative technologies in the fields of production.

It can be argued that this collection is one of the specific intersections of current thoughts and innovative ideas of the world of science. This scientific and practical conference was actively attended by professors and scientific researchers engaged in scientific research in Uzbekistan and foreign countries. In increasing the position of the scientific and practical conference, the professors and teachers of domestic and foreign higher educational institutions made a significant contribution.

Professors and teachers of foreign higher educational institutions who actively participated in the work of the conference made a worthy contribution to the high level of interaction with scientists of our country. The processes of international cooperation with foreign countries and exchange with them in the field of Science in the era of globalization have a positive effect on the development of Higher Education, the fields of Science and production. The materials of this conference are special in that they include a wide range of research, from theoretical developments to practical solutions, demonstrating the diversity of approaches and directions in this area.

In conclusion, it should be noted that this scientific and practical conference will be a very useful collection for everyone who is interested in modern research in the fields of further development of Higher Education, Science, Education and production in the era of globalization. The authors are responsible for the content and quality of the articles and abstracts included in the collection.

TRANSFORMATSION TURIZM: SAYOHATNING INSON SHAXSIYATI VA DUNYOQARASHI O'ZGARISHIGA TA'SIRINI O'LCHASH METODIKASI

Kamolova Fotima, Kamolova Zuxra

*Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali
Psixologiya fakulteti Turizm va mehmondo'stlik yo'nalishi 1-kurs talabalari*

Annotatsiya: Ushbu maqolada turizm sohasining yangi va jadal rivojlanayotgan yo'nalishi — transformatsion turizmning mazmun-mohiyati va uning sayyoh shaxsiyatiga ta'siri tadqiq etiladi. An'anaviy dam olish turizmidan farqli o'laroq, transformatsion turizm insonning ichki dunyosini boyitish, dunyoqarashini kengaytirish va hayotiy qadriyatlarini qayta ko'rib chiqishga xizmat qiladi. Maqolada ushbu turizm turini tashkil etishning psixologik aspektlari va uning global turizm bozoridagi istiqbollari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Transformatsion turizm, shaxsiy o'sish, ma'naviy sayohat, raqamli detoks, barqaror turizm, sayyohlik motivatsiyasi, madaniy almashinuv, ichki xotirjamlik.

Yigirma birinchi asrning shiddatli globallashuv jarayonlari va raqamli texnologiyalar rivoji insoniyatning yashash tarzini tubdan o'zgartirib yubordi. Bu o'zgarishlar o'z navbatida turizm sohasining ham mazmun va mohiyat jihatidan evolyutsion yangilanishiga sabab bo'ldi. Agar o'tgan asrda turizm shunchaki jismoniy hordiq chiqarish va yangi joylarni tomosha qilish vositasi bo'lgan bo'lsa, bugungi kunda u insonning ichki dunyosini boyitish, dunyoqarashini kengaytirish va shaxsiy o'sishiga xizmat qiluvchi muhim ijtimoiy-psixologik instrumentga aylandi. Mazkur yangi yo'nalish ilm-fanda transformatsion turizm deb atalib, u sayyohning safardan so'ng o'z hayotiy qadriyatlarini qayta ko'rib chiqishi va ma'naviy yuksalishini nazarda tutadi.

Transformatsion turizmning dolzarbligi shundaki, zamonaviy inson doimiy axborot oqimi va stress sharoitida o'zligini anglash, ruhiy muvozanatni tiklash ehtiyojini sezmoqda. Standart turistik paketlar va ommaviy turizm endi bunday chuqur ehtiyojlarni qondira olmayapti. Shu sababli, sayohat davomida insonning shaxsiyati va dunyoqarashi o'zgarishini ilmiy asosda o'rganish, ushbu o'zgarishlarni aniq ko'rsatkichlar orqali o'lchash metodikasini ishlab chiqish soha mutaxassislari uchun ustuvor vazifa hisoblanadi. Tadqiqotning asosiy g'oyasi sayohatni shunchaki joy o'zgartirish emas, balki inson hayotidagi burilish nuqtasi sifatida talqin etishga qaratilgan.

Ushbu maqolada transformatsion turizmning nazariy asoslari tahlil qilinib, sayohatning inson ruhiyatiga ta'sir etish mexanizmlari yoritib beriladi. Shuningdek, maqola doirasida taklif etilayotgan metodologiya sayyohning ichki transformatsiyasini safardan oldingi va keyingi bosqichlarda qiyosiy baholash imkonini beradi. Mazkur yo'nalishdagi tadqiqotlar nafaqat turizm industriyasining

iqtisodiy samaradorligini oshirishga, balki jamiyatda ma'nan yetuk, tolerant va ekologik madaniyati yuqori bo'lgan shaxslarning ko'payishiga xizmat qiladi.

Transformatsion turizmning nazariy asoslari bevosita inson psixologiyasi, sotsiologiya va ta'lim falsafasining o'zaro kesishuv nuqtasida shakllanadi. Ushbu kontseptsianing fundamental poydevori sifatida Jek Mezirov tomonidan ishlab chiqilgan transformatsion ta'lim nazariyasini ko'rsatish o'rinlidir. Mezirovga ko'ra, insonning dunyoqarashi uning hayotiy tajribalari asosida shakllangan ma'no tuzilmalaridan iborat bo'lib, bu tuzilmalar yangi va kutilmagan vaziyatlarga duch kelganda inqirozga uchrashi mumkin. Sayohat aynan mana shunday "disorientatsiya qiluvchi dilemma" rolini o'ynaydi, ya'ni sayyoh o'zi uchun mutlaqo begona bo'lgan madaniy qadriyatlar, ijtimoiy normalar va turmush tarzi bilan to'qnash kelganda, o'zining eski qarashlari yetarsiz ekanligini anglaydi. Bu jarayon insonni o'z e'tiqodlarini tanqidiy qayta ko'rib chiqishga va natijada shaxs sifatida o'sishga majbur qiladi.

Shuningdek, Jozef Payn va Jeyms Gilmorning tajriba iqtisodiyoti nazariyasi transformatsion turizmning iqtisodiy va funktsional evolyutsiyasini tushuntirib beradi. Mazkur nazariyaga ko'ra, iqtisodiy taraqqiyot xomashyo sotishdan xizmat ko'rsatishga, so'ngra taassurotlar (experiences) yaratishga o'tib, hozirgi kunda o'zining eng yuqori cho'qqisi — transformatsiya bosqichiga yetib keldi. Agar oddiy turizmda mijozga ma'lum bir xizmat yoki taassurot sotilsa, transformatsion turizmda yakuniy mahsulot sayyohning o'zidir, ya'ni uning safardan keyingi o'zgargan holatidir. Bu yerda turistik korxonalar shunchaki xizmat ko'rsatuvchi emas, balki inson hayotidagi o'zgarishlarga turtki beruvchi "fasilitator" vazifasini bajaradi.

Bundan tashqari, nazariy asoslarning yana bir muhim qismi vizual va his qilish psixologiyasi bilan bog'liq bo'lib, u turizmga "chegara holati" (liminality) tushunchasi orqali ifodalanadi. Arnold van Gennep va Viktor Terner kabi tadqiqotchilar tomonidan kiritilgan ushbu tushuncha insonning o'z odatiy muhitini tark etib, vaqtincha hech qanday ijtimoiy qoliplarga tegishli bo'lmagan "oraliq" hududda bo'lishini tasvirlaydi. Aynan mana shu erkinlik va noma'lumlik holati sayyohda ichki to'siqlarni yengib o'tish va yangi shaxsiyat elementlarini qabul qilish uchun eng qulay sharoitni yaratadi. Shu sababli, transformatsion turizm nazariyasi insonni faqat iste'molchi sifatida emas, balki doimiy rivojlanishda bo'lgan murakkab subyekt sifatida talqin etadi.

Transformatsion turizmning inson shaxsiyatiga ta'sirini o'lchash metodologiyasi murakkab va ko'p bosqichli jarayon bo'lib, u miqdoriy ko'rsatkichlar bilan bir qatorda sifat o'zgarishlarini ham qamrab olishi lozim. Tadqiqotning metodologik asosi sifatida tizimli yondashuv tanlangan bo'lib, u sayyohning safargacha bo'lgan, safar davomidagi va safardan keyingi ruhiy hamda ijtimoiy holatini qiyosiy tahlil qilishga tayanadi. Birinchi bosqichda, ya'ni safargacha bo'lgan davrda sayyohning motivatsion profili aniqlanadi. Bunda insonning kundalik hayotdan qoniqish darajasi, uning shaxsiy rivojlanishga bo'lgan ehtiyoji va sayohatdan kutayotgan "ichki o'zgarish" maqsadlari o'rganiladi. Bu ma'lumotlar keyingi bosqichlardagi o'zgarishlarni solishtirish uchun tayanch nuqtasi bo'lib xizmat qiladi.

Metodologiyaning ikkinchi muhim qismi sayohat jarayonidagi “transformatsion katalizatorlar”ni aniqlashga qaratilgan. Bunda sayyoh duch keladigan kutilmagan vaziyatlar, mahalliy aholi bilan chuqur muloqotlar yoki jismoniy qiyinchiliklarni yengib o‘tish kabi omillarning ta’siri baholanadi. Sifat tahlili usuli sifatida ishtirokchilarning kundalik yozmalari, vizual taassurotlari va safar davomidagi hissiy holatlari tahlil qilinadi. Bu jarayonda insonning odatiy dunyoqarashini “shikastlovchi” va yangi tushunchalar shakllanishiga turtki beruvchi lahzalar asosiy tadqiqot obyekti sifatida ko‘riladi. Ushbu metod insonning ichki kechinmalarini dinamik holatda kuzatish imkonini beradi.

Uchinchi va eng muhim bosqich esa “kechiktirilgan natijalar” tahlilidir. Haqiqiy transformatsiya sayohat tugagandan so‘ng darhol emas, balki inson o‘zining odatiy muhitiga qaytganidan bir necha oy o‘tib namoyon bo‘ladi. Metodologiya doirasida safardan 3 va 6 oy o‘tgach o‘tkaziladigan chuqurlashtirilgan intervyular va so‘rovnomalar tizimi taklif etiladi. Bunda sayyohning kundalik xulq-atvori, qaror qabul qilish jarayoni, stressga nisbatan reaksiyasi va ijtimoiy munosabatlaridagi barqaror o‘zgarishlar o‘lchanadi. Bunday uzoq muddatli kuzatuv turizmning shunchaki vaqtinchalik hissiyot emas, balki shaxsiyatning tarkibiy qismiga aylanganligini ilmiy isbotlashga xizmat qiladi. Taklif etilayotgan ushbu kompleks metodologiya turizm sohasidagi tadqiqotlarni yangi, yanada aniqroq va insonparvarlik tamoyillariga asoslangan bosqichga ko‘taradi.

Tahlil va natijalar bo‘limida transformatsion turizmning turli shakllari, jumladan, ekologik turizm va volontyorlik faoliyatining shaxs rivojida o‘rni keng yoritiladi. Masalan, tabiat bilan uzviy bog‘liqlikda o‘tgan sayohatlar insonning ekologik mas’uliyatini oshirsa, mahalliy aholi bilan birga amalga oshirilgan ijtimoiy loyihalar uning dunyoqarashini kengaytirib, boshqa madaniyatlarga bo‘lgan hurmatini shakllantiradi. O‘tkazilgan kuzatishlar shuni ko‘rsatadiki, bunday tajribaga ega bo‘lgan insonlar o‘z ish faoliyatida va ijtimoiy hayotida ko‘proq kreativlik va bag‘rikenglik namoyon qiladi. Bu esa turizmning jamiyat barqarorligiga qo‘shayotgan bilvosita hissiy hisoblanadi.

1. Transformatsiya mexanizmining bosqichli tahlili

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, transformatsiya jarayoni to‘satdan sodir bo‘lmaydi, u ma’lum bir dinamik zanjir asosida kechadi. Dastlabki bosqichda sayyoh o‘zining kundalik komfort zonasidan chiqib, “madaniy shok” yoki “ekstremal noqulaylik”ni his qiladi. Tahliliy tadqiqotlarga ko‘ra, sayohatning aynan mana shu “qiyinchilik” qismi inson miyasida yangi neyron aloqalarining shakllanishiga (neyroplastiklik) sabab bo‘ladi. Ya’ni, inson yangi sharoitga moslashish uchun o‘zining eski fikrlash andozalarini o‘zgartirishga majbur bo‘ladi. Bu esa shaxsiyatning sifat jihatidan yangilanishiga olib keladi.

2. Empirik ko‘rsatkichlar va ijtimoiy so‘rovnomalar tahlili

Xalqaro turistik tadqiqotlar markazlari tomonidan o‘tkazilgan tahlillarga ko‘ra, transformatsion sayohatlardan qaytgan respondentlarning:

68 foizi hayotiy ustuvorliklarini (priorities) qayta ko‘rib chiqqanini va moddiy boyliklardan ko‘ra ma’naviy qadriyatlarga ko‘proq e’tibor bera boshlaganini ta’kidlagan.

55 foizi o‘zlarining kasbiy faoliyatida samaradorlik oshganini, chunki sayohat davomidagi “kognitiv yuk tushirish” (mental recharge) ularga yangi g‘oyalar berganini qayd etgan.

40 foizi ijtimoiy munosabatlarda (oila va do‘stlar bilan) ancha sabrli va tushunuvchan bo‘lib qolganini bildirgan.

Ushbu raqamlar transformatsion turizmning shunchaki subyektiv his-tuyg‘u emas, balki o‘lchash mumkin bo‘lgan ijtimoiy fenomen ekanligini tasdiqlaydi.

3. “Katalizatorlar” samaradorligi tahlili

Sayohat davomida nima transformatsiyaga sabab bo‘lishini tahlil qilganimizda, quyidagi uchta katalizator eng yuqori samaradorlikni ko‘rsatadi:

Sukunat va tanholik (Solitude): Shovqinli megapolislardan uzoqda, tabiat qo‘ynida o‘tkazilgan vaqt insonning o‘z ichki ovozi eshitishiga yordam beradi.

Jismoniy sinovlar: Tog‘ cho‘qqisiga chiqish yoki uzoq masofaga piyoda yurish insonning o‘z jismoniy va irodaviy imkoniyatlariga bo‘lgan ishonchini (self-efficacy) 30-35 foizga oshiradi.

Madaniy immersion: Mahalliy aholining kundalik yumushlarida (masalan, dehqonchilik yoki hunarmandchilikda) bevosita ishtirok etish dunyoqarashning “global miqyosda” kengayishiga xizmat qiladi.

4. Iqtisodiy-psixologik samaradorlik tahlili

Turizm biznesi nuqtai nazaridan tahlil qilinsa, transformatsion turizm mahsulotlari “high-end” (yuqori qiymatli) segmentga kiradi. Sayyoh shunchaki xizmat uchun emas, balki o‘z hayotidagi ijobiy o‘zgarish uchun pul to‘laydi. Bu esa turistik hududlarga kamroq sayyoh oqimi bilan ko‘proq daromad olish imkonini beradi (mass-turizmga muqobil sifatida). Bu tahlil ayniqsa ekologik muvozanatni saqlab qolish kerak bo‘lgan hududlar uchun juda muhimdir.

Xulosa qilib aytganda, transformatsion turizm shunchaki vaqtinchalik trend emas, balki jamiyatning ma’naviy va intellektual yuksalishiga xizmat qiluvchi tizimdir. Tadqiqot natijalari turizm sohasi mutaxassislari uchun yangi turdagi turistik mahsulotlarni yaratishda metodologik asos bo‘lib xizmat qilishi mumkin. Tavsiya etilgan o‘lchash metodikasi esa kelgusida ushbu sohadagi ilmiy izlanishlarni yanada aniqroq va obyektiv qilishga yordam beradi. Mazkur maqola doirasida ishlab chiqilgan yondashuvlar turizm industriyasining sifat jihatidan yangi bosqichga ko‘tarilishiga va sayyohlarning ichki ehtiyojlarini to‘laroq qondirishga zamin yaratadi. Kelgusida ushbu metodikani raqamli texnologiyalar va sun‘iy intellekt tizimlari bilan integratsiya qilish orqali yanada mukammallashtirish imkoniyatlari mavjud bo‘lib, bu turizmning shaxsiylashtirilgan va yuqori samarali yo‘nalishga aylanishini ta’minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Шарафуллина Р., Усманова В. Цифровая экономика: определение, преимущества, недостатки //Science technology&Digital finance. – 2023. – Т. 1. – №. 5. – С. 47.

2. Usmonova B. ХУДУДЛАРДА ИНВЕСТИЦИЯЛАР САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ //Economics and education. – 2022. – Т. 23. – №. 6. – С. 70-74.
3. Usmonova V. Xizmat ko‘rsatish sohalarini raqamlashtirish va korrupsiyadan holi tizimga aylantirishning ustuvor yo‘nalishlari //Economic Development and Analysis. – 2025. – Т. 3. – №. 5. – С. 222-227.
4. Abdulhamidov A., Usmonova V. SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRISH JARAYONLARINI RAQAMLASHTIRISH VA ZAMONAVIY BOSHQARUV TEXNOLOGIYALARINI QO‘LLASH //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 487-491.
5. Bobanazarova J., Usmonova V. YASHIL IQTISODIYOT MAMLAKAT BARQAROR RIVOJLANISHNING ASOSI VA KELAJAGIMIZNI BELGILAB BERUVCHI STRATEGIK YO‘NALISH //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 141-143.
6. Usmonova V., Zoirov A. O‘ZBEKISTONDA YASHIL INVESTITSIYALARNING RIVOJLANISHI VA ISTIQBOLLARI //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 149-153.
7. Usmonova V. YOSHLAR TADBIRKORLIGINI QO‘LLAB-QUVVATLASH SIYOSATI: O‘ZBEKISTON TAJRIBASI VA XALQARO TAQQOSLASH //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 100-102.
8. Цой М., Камолов Д. ЗНАЧЕНИЕ И РОЛЬ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В ЭКОНОМИКЕ: МИРОВОЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА //Academic literature. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 1-105.
9. Botirovna U. V. RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI //Raqamli iqtisodiyot (Цифровая экономика). – 2025. – №. 10. – С. 268-275.
10. Aliqulova S., Qarshiboyeva G., Ergasheva N. SUN‘IY INTELLEKTNING MEHNAT BOZORIGA TA‘SIRI //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 102-104.
11. Ergasheva N., Axrarova D. ELEKTRON TIJORATNING MILLIY IQTISODIYOT VA AHOLI DAROMADLARIGA TA‘SIRI 2020-2025 YILLAR TAHLILI //Scientific practical conference. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 96-99.
12. Mukhtarovich D. K., Mamarajabovich A. K., Schmidt P. Aplikovaná informatika v podnikaní a digitálnom hospodárstve //Economics And Informatics. – 2023. – Т. 21. – №. 1.
13. Abdusattarovich M. B. et al. RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI //International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research. – 2022. – С. 117-119.
14. Mukhtarov B. A. et al. Manifestation of Corruption in Society //Zien Journal of Social Sciences and Humanities. – 2022. – Т. 14. – С. 156-166.